

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Mijmeringen in Mýrina

Gouw, P

Citation

Gouw, P. (2023). Mijmeringen in Mýrina. *Lychnari*, 37(4), 22-27. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3677302>

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3677302>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Op Limnos, tussen Chalkidiki en Lesvos

Mijmeringen in Mýrina

Oude haven van Myrina

PATRICK GOUW | FOTO'S: AUTEUR

Bij toeval raakte ik begin november verzeild op Limnos, gelegen tussen Chalkidiki en Lesvos. Ik besloot te kijken of het noord-Egeïsche eiland een interessante herfstbestemming is – juist nu massatoerisme en klimaatverandering Griekenland nopen tot spreiding en verlenging van het toeristenseizoen. Het bleek een voltrefter, want ik werd aangenaam verrast door het rijke verleden en de pittoreske hoofdstad Mýrina.

Het is begin november. De wintertijd is ingegaan en de regen slaat tegen de ruiten. Wat heet, de herfststorm Cierán raast over het land. Code oranje noopt tot binnen blijven. Griekenland is letterlijk en figuurlijk ver weg. Maar niet voor mij. Ik zit op een zonovergoten terras in de haven van Mýrina, op het eiland Limnos. Een minder bekende reisbestemming, waar vooral Grieken hun (zomer)vakanties doorbrengen. Hier geen uitgebreide toeristische infrastructuur, maar nog relatief veel authentiek ogende dorpen.

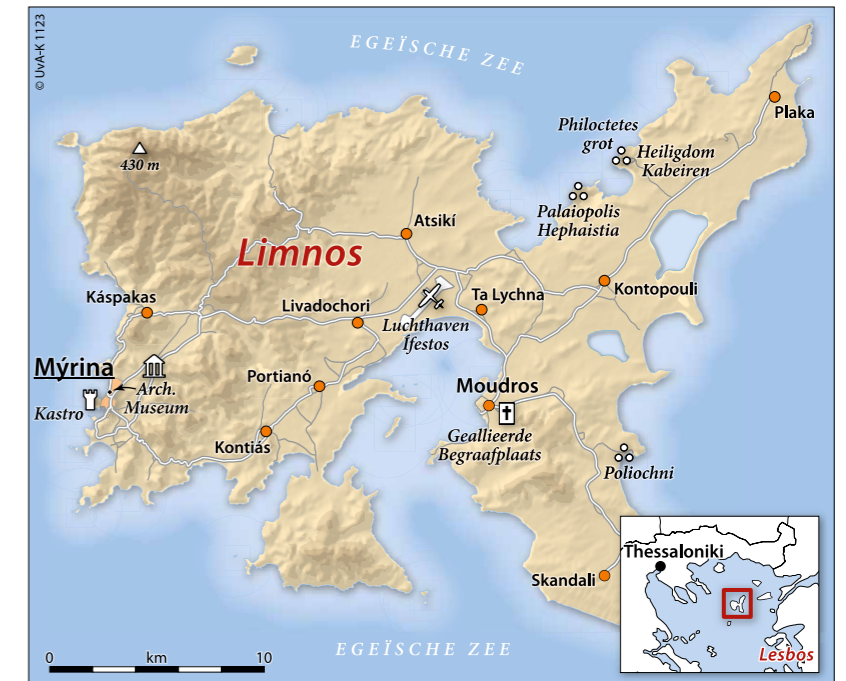
Wat verder opvalt bij aankomst is de grote luchtmachtbasis van het Griekse leger – niet verwonderlijk gezien de strategische ligging van het eiland zo dicht bij Turkije en de historische doorgang tot de Dardanellen. Overvliegende straaljagers razen af en toe met oorverdovend lawaai door de lucht, ten teken dat de Grieks-Turkse spanningen hier wel degelijk gevoeld worden. De militaire bedrijvigheid staat in sterk contrast met de weldadige rust die elders op het eiland heerst. Het vakantie seizoen is voorbij en de eilandbewoners hebben hun 'gewone' leven hernomen. Juist dat gegeven interesseerde me en was een reden om – vrij spontaan – naar Limnos af te reizen.

Het oorspronkelijke plan was om drie dagen naar Thessaloniki te gaan. Maar een aantal afspraken ging onverwacht niet door, terwijl de vliegtickets al waren geboekt. Wat te doen? Hoe dierbaar Saloniki mij ook is, voelde ik dit keer de aandrang eens iets anders te doen.

Verlangen naar Moudros

Kijkend op de kaart streep ik al snel veel weg. Net als veel Lychnari-lezers ben ik gezegend door het feit op veel Griekse plekken al één of meerdere keren geweest te zijn. Dan denk ik plots aan 'Moudros', een plek met een grote historische betekenis. Het was in de baai van dit dorp op Limnos dat de Ottomanen op 30 oktober 1918 hun overgave tekenden in de Eerste Wereldoorlog. De wapenstilstand bleek voor Griekenland van groot belang, omdat deze de weg vrijmaakte voor verdere Griekse expansie in Klein-Azië (en uiteindelijk de Grote Catastrofe van Smyrna zou inluiden).

Moudros was daarnaast de uitvalsbasis geweest voor de dramatisch verlopen geallieerde invasie bij Gallipoli (1915),

KAARTWERK: UVA-KAARTENMAKERS

die duizenden Britse, Australische en Nieuw-Zeelands soldaten het leven had gekost. Een deel van hen zou na de oorlog op Limnos een laatste rustplaats krijgen. De mislukte operatie stond onder de politieke leiding van een nog jonge Winston Churchill. De villa waar hij enige maanden verbleef, in het dorp Portianó, bleef bewaard.

Mythische vindplaatsen

Reden genoeg dus om naar het eiland af te reizen. En zo land ik na een korte vlucht met een propellervliegtuig van Olympic vanuit Thessaloniki op de luchthaven Ífestos, genoemd naar de god van de smeedkunst Hephaistos, de manke zoon van Zeus en Hera, die door zijn vader van de berg Olympus was gesmeten en op Limnos terecht was gekomen.

Het verhaal van deze ongelukkige godheid eindigt niet hier. Met mijn huurauto rijd ik noordwaarts, op weg naar een bijzonder heiligdom, dat van de zogenaamde Kabeiren, een gezelschap goden van vóór-Griekse (Pelasgische) origine, die in mysteriecultussen vooral op de eilanden Limnos, Imvros en Samothraki werden aanbeden. Ze boden bescherming tegen stormen, maar als nakomelingen van Hephaistos golden ze ook als goede handwerkslieden. Later verspreidde de cultus zich over het gehele Middellandse Zeegebied; de reden dat het religieuze complex door de Romeinen werd uitgebreid en verfraaid.

Ik ben op deze vroege woensdagochtend de enige bezoeker. Toch staat de kleine parkeerplaats vol met auto's. Er wordt druk gewerkt, vooral door een team archeologen dat druk doende is om nieuwe vondsten bloot te leggen en de rest van de vindplaats te conserveren. Het geheel biedt een goed onderhouden aanblik. Uiterst vriendelijk krijg ik uitleg van de opgravingsleider. Ze wijst me tenslotte op een pad dat van het cultusplateau naar zee leidt. Hier wacht bezoekers andermaal een ontmoeting met de Griekse mythologie.

Heiligdom van de Kabeiren

Philoctetes op Limnos. Roodfiguurige Attische vaas, ca. 460 v.Chr. (Metropolitan Museum of Art)

Verlaten held

Tussen de rotsen ligt een doorgang naar een diepe grot die sinds mensenheugenis verbonden wordt met Philoctetes, een voorname figuur uit de verhalencyclus rondom de Trojaanse Oorlog. Deze Thessalische koningszoon was mee geweest op de tocht van de Argonauten en had als boezemvriend van Herakles na diens dood de beroemde pijl en boog

van deze halfgod gekregen. Hij ging als gerespecteerd boogschutter mee op de expeditie naar Troje, maar werd door Odysseus op Limnos achtergelaten toen hij een etterende wond aan zijn voet opliep.

Tien jaar lang zou Philoctetes in de grot hebben verbleven, totdat een profetie de Grieken vertelde dat de stad niet zou vallen zonder de wapenrusting van Herakles. Nadat hij naar het Griekse legerkamp was teruggebracht, doodde hij de Trojaanse koningszoon Paris en was één van de mannen in het befaamde houten paard. Beroemde antieke auteurs zoals Sofokles, Pindaros, Vergilius en Ovidius vereeuwigden vervolgens het verhaal van Philoctetes – net als talloze vaasschilders en latere kunstenaars. Gezeten boven de ingang van de grot, uitkijkend over de vlakke zee en met het opgegraven Troje praktisch om de hoek, mijmer ik over de verbeeldingskracht die deze oorlog en haar verhalen nog altijd hebben – bijna 3.000 jaar nadat ze voor het eerst werden opgesteld.

Avontuur

Limnos blijft verrassen. Een volgende afslag voert van de doorgaande hoofdweg naar de ruïnes van Palaiopolis/Hephaistia, ooit – tussen 800 en 600 v.Chr. – de grootste stad van het eiland. De tocht naar het schiereiland voert over stonige zandwegen en vergt het uiterste van de huurauto. Ik twijfel of ik om moet keren, maar de bekoring van de Oudheid wint het van een mogelijke schadediscussie met de autover-

Grot van Philoctetes

huurder. Een overstekende kudde geiten houdt mij tijdelijk op, maar na de zoveelste heuvelige bocht word ik beloond. De stad moet zeer groot geweest zijn, maar slechts een klein deel is opgegraven. Toch lukt het om op basis van de uitstekende bezoekersgids, die gratis wordt verstrekt door de opzichter, een goed beeld te krijgen van de antieke nederzetting.

Bij het deels gerestaureerde theater tref ik zowaar enkele andere bezoekers – een Grieks gezin, waarvan de vader als archeoloog ter plaatse gewerkt heeft. We lopen samen een stukje op, genietend van het weidse uitzicht en het vooruitzicht op de mooie vondsten van toekomstige opgravingen. Van hem hoor ik ook over andere bijzondere sites op het eiland, die tot de oudste van de Egeïsche eilanden behoren. Recent zijn sporen van jagers-verzamelaars uit het 12^e millennium v.Chr. gevonden. Helaas blijkt de meer bekende Bronstijdnederzetting van Poliochni (uit circa 2500 v.Chr., dus ouder dan bijvoorbeeld Troje!) wegens werkzaamheden gesloten – net als het Archeologisch Museum van Limnos waar veel van de gevonden objecten tentoongesteld worden.

Contrast

Ik keer om en zet koers naar Moudros, de directe aanleiding voor mijn bezoek. Zou het verleden daar nog tastbaar zijn? Foto's uit de Eerste Wereldoorlog tonen een haven vol oorlogsschepen en militaire tentenkampen zo ver het oog reikt. Het contrast met het hedendaagse dorp is – onvermijdelijk? – groot: slaperig en met inachtneming van de middagrust moet ik constateren dat ik mij er te veel van heb voorgesteld. Dat kon eigenlijk ook niet anders. Maar dat wil niet zeggen dat het oorlogsverleden er geheel afwezig is.

Buiten de dorpskern ligt een van de geallieerde begraaf-

Geiten op de weg naar Hephaistia

Geallieerde begraafplaats van Moudros

plaatsen die het eiland rijk is. Hier liggen zo'n 900 Engelse, Australische, Nieuw-Zeelandse, Canadese en Indiase soldaten begraven die hun leven gaven in een conflict ver van huis. De graven zijn keurig uitgelijnd en het terrein wordt onberispelijk bijgehouden. Als ergens van een 'historische beleving' sprake is, dan toch wel hier. De teksten op de zerken, monumenten en informatiepanelen stemmen droevig, maar getuigen van groot respect voor de gevallen. Wie meer wil weten over de 'Gallipoli campagne' kan de speciale wandeling volgen die ter nagedachtenis aan het *Australian and New Zealand Army Corps* (ANZAC) is uitgezet.

Ansichtkaart

Voldaan rijd ik naar de andere kant van het eiland, op weg naar mijn overnachting. Aan de zuidwestkust doemt een schitterend schouwspel op: Mýrina, de hoofdstad van het eiland. De zuidelijke toegangsweg geeft een geweldige eerste aanblik van het stadje (5500 inwoners). Ik aanschouw een Griekse Ansichtkaart zonder weerga. Een pittoresk haventje, neoklassieke gebouwen en de glinsterende zee worden bekroond door een imposante rotspartij met daarop een goed bewaard fort. Een goudgeel zandstrand sluit de rij van aantrekkelijke kenmerken. Zelden raakte ik zo in vervoering van een eerste kennismaking!

Promenade van Grieks-Egyptische herenhuizen in Myrina

Kidastraat in novemberrust

Myrina strekt zich uit aan weerszijden van een in zee stekende kaap, die het oude centrum in twee buurten verdeelt: de 'Turkse kust' (Τούρκικος Γιαλός), de voormalige Ottomaanse wijk, en de 'Romeinse kust' (Ρωμείκος Γιαλός) – waar de Byzantijnse en latere Grieken (die zich Romií noemden) woonachtig waren. De laatstgenoemde buurt kent een schitterende boulevard met 19^e- en vroeg 20^e-eeuwse herenhuizen, die getuigen van de maritieme welvaart die Myrina in die periode kende. Veel rijke kooplieden hadden banden met Egypte en de Levant. De promenade biedt heden ten dage plaats aan diverse terrassen en (vis)restaurants, vanwaar in de namiddag het silhouet van de heilige berg Athos te zien valt.

Hotel *Archondikó* doet zijn naam eer aan en is gevestigd in een schitterend gerestaureerd pand, omringd door kleine keienstraatjes. Ik zet snel mijn bagage weg en trek er weer op uit, in de voetsporen van de geschiedenis. Ver hoef ik niet te gaan. Limnos werd op 8 oktober 1912, tijdens de eerste Balkanoorlog, door de Griekse vloot 'bevrijd' van de eeuwenlange Ottomaanse overheersing en aansluitend bij Griekenland gevoegd. Aan het einde van de promenade

Nicolaaskerk met zicht op Athos

Marktmoskee, circa 1920

Filmposter Ave Maria (1936)

gedenkt een plaquette nog de plek waar admiraal Pavlos Koundouriotis, bevelhebber op het iconische fregat 'Averof', aan land stapte. Ik lees erover op een van de vele informatiepanelen die door het stadsbestuur voor bezoekers zijn neergezet. Via een QR-code wordt nog meer van het verleden toegankelijk gemaakt, in het Grieks én Engels.

Tragedie

De voetgangerszone van de Kidastraat kronkelt vanuit de haven omhoog naar de andere kant van het oude centrum – met als eindpunt het Eleftherios Venizelos-plein. De aangename wandeling voert langs een mengeling van souvenirshops, horeca en eigentijdse winkels, en wordt zomers beschaduwed door een overkapping van bladerdak en zeildoek. De route voert voor een groot deel door de voormalige

Ottomaanse wijk, hoewel nog slechts enkele fonteinen resteren uit die periode.

Ongeveer halverwege ligt een kleine, moderne Mariakapel, van recente oorsprong (1988). Eentje als talloze andere in Griekenland, waar locals in- en uitlopen en die niet bijzonder opvallend is qua uiterlijk of grootte. Maar achter het smeedijzeren hek gaat de grootste tragedie uit de moderne geschiedenis van het eiland schuil. De kapel is namelijk opgericht ter herinnering aan een grote brand die hier woedde en die de gemeenschap van Myrina in het hart trof.

Tot 1924 bevond zich op deze plek de – grotendeels – houten 'Marktmoskee'. Na de gedwongen bevolkingsuitwisseling tussen Griekenland en Turkije werd de bijbehorende minaret gesloopt, maar het gebouw bleef in gebruik. In 1939 opende zakenman Rigas Lemonópoulos er de bioscoop Attikón en bood de inwoners voor het eerst geluidfilms aan. De openingsavond beloofde een Duitstalig muzikaal drama, *Ave Maria* (1936). De publieke belangstelling was groot, zeker ook onder de notabelen van het dorp: doctoren, advocaten en de rijke kooplieden van Grieks-Egyptische huize.

Aanvankelijk weigerde de plaatselijke politiecommissaris echter toestemming te verlenen voor de filmvertoning, omdat hij het gebouw niet geschikt en veilig achtte. Na druk van de lokale elite werd toch een vergunning afgegeven. Op 9 september stroomde de zaal, die plaats bood aan 200 mensen, meer dan vol. De buitenramen werden verduisterd en gebarricadeerd, om het licht van buiten (en niet-betalende 'pottenkijkers') te weren.

Aanvankelijk reageerden de aanwezigen verrukt op het audiovisuele spektakel, gewend als ze waren aan de geluidloze 'stomme film'. Maar al snel voltrok zich een drama. De projectorruimte vatte vlam en even later stond ook het oude, houten plafond in lichterlaaie. Veel bezoekers zaten als ratten in de val en konden niet tijdig wegvloeden. Uiteindelijk verloren 58 mensen hun leven in de vuurzee; onder hen een groot aantal prominente inwoners van Myrina. De verantwoordelijken voor het drama werden door een rechtbank tot gevangenisstraffen veroordeeld, maar het uitbreken van de Grieks-Italiaanse oorlog in 1940 voorkwam dat zij hun straf daadwerkelijk uitzaten. Een marmeren plaquette naast de moderne kapel gedenkt de slachtoffers van deze tragische filmavond.

Dartelende kasteelherten

De volgende ochtend waag ik mij aan de beklimming van het spectaculaire Kastro, letterlijk en figuurlijk een hoogtepunt. De burcht is oeroud en toont zelfs sporen van 'Cyclopische muren' uit de Myceense tijd. Het latere kasteel stamt uit de vroege 12e eeuw en werd gebouwd in opdracht van de Byzantijnse keizer Andrónikos Komninós. Door de Venetianen en Ottomanen werd het verder uitgebouwd tot het grootste fort van het Egeïsche gebied.

Ik start mijn beklimming vanaf de Ayia Paraskeví-kerk en al snel sta ik voor de imposante toegangspoort. Twee zwaar behaarde berggeiten zijn vandaag de enige 'wachters', maar ze

laten mij begaan. Het uitzicht is fraai en de ruïnes zijn uitgestrekt. De hoger gelegen citadel bood plaats aan het paleis van de opeenvolgende gouverneurs. Wat mij echter het meest opvalt, zijn de – goed bewaarde – ondergrondse schuilkelders. Zo wordt duidelijk dat een fort inderdaad de laatste beschermingslinie is voor de inwoners ten tijde van een belegering.

Ook hier valt buiten mijzelf geen toerist te zien, en waan ik mij onbespied. Ik schrik dan ook op van geritsel in de bossjes. Wanneer ik omkijk, sta ik tot mijn grote verrassing oog in oog met een kolonie van tientallen damherten die – zo blijkt – hier hun domicilie hebben. Hoe bijzonder! Mijn aanwezigheid schrikt ze niet af, integendeel, en ongeïnteresseerd volgen ze hun alledaagse bezigheden.

Geluksmoment

In de namiddag strijk ik neer aan het charmante oude haven-tje voor een late lunch. Mezodopolio Bereketi blijkt ook weer zo'n geweldig restaurant. Ik kijk naar de weinige bedrijvigheid rondom mij: een visser repareert zijn netten en de straatkatten bedelen bij de paar tafeltjes die bezet zijn. Op de achtergrond klinkt *rebétiko* uit de speakers. Tot mijn blijdschap ken ik ondertussen al een behoorlijk deel van het repertoire. Verderop bespreekt een clubje oude heren op een bankje de problematiek van Israël en de positie van premier Mitsotakis. De wereld staat in brand, maar in Myrina voelt dat – voor mij althans – ver weg. Ik maak nog een foto van de naderende zonsondergang en leg mijn telefoon weg. Nu eerst genieten van dit moment. Het stadje heeft mijn hart gestolen.

Dan toch naar het vliegveld, voor de enige vlucht die er die dag vertrekt. Ik ben vroeg en rijd nog een stukje door, tot een pittoresk dorpje met een opvallende naam: Ta Lychna (de 'Lichten'). Als dat geen teken is! Dit wordt een verhaal voor Lychnari, met een duidelijke boodschap: Limnos is een prachtige herfstbestemming, vol verrassingen en zonder drukte. Hier kom ik zeker terug. 🐾

Dorp Lychna op Limnos